

Cuprins

Argument	7
I. Introducere în problematica artei oratorice	9
1. Noțiunea de artă.....	9
2. Oratoria – arta de a vorbi.....	11
2.1. Terminologie.....	11
2.2. Conținut.....	12
2.3. Începuturi ale oratoriei.....	14
3. Explicații ale termenului „orator”	16
4. Retorica – artă și știință.....	18
4.1. Sensuri ale termenului	18
4.2. Definiții ale retoricii.....	21
5. Corelații ale termenilor	26
II. Cuvântul și manifestările lui	28
1. Primordialitatea cuvântului.....	28
2. Cuvântul – caracteristica omului.....	29
3. Cuvântul și retorica.....	33
4. Măsura sau echilibrul în cuvinte	35
5. Umorel și comunicarea	36
5.1. Definiții	36
5.2. Gluma	37
5.3. Ironia.....	39
5.4. Râsul	39
6. Cuvântul și fapta	44
7. Tăcerea în... vorbire	46
III. Bârfa și prostia	53
1. Semnificații ale termenului „bârfă”	53
2. Teoria „La început a fost bârfă”	53

3. Caracterizări; bârfa și bârfitorul	55
4. Utilitatea bârfei	58
5. Manifestări ale prostiei.....	59
6. Părerii despre prostie	60
7. Prostia în (alte) versuri.....	66
IV. Discursul	68
1. Noțiune.....	68
2. Clasificări ale discursului	68
3. Structura discursului	72
4. Pregătirea discursului.....	85
5. Aspecte specifice privind pledoaria.....	88
6. Caracteristici ale discursului politic.....	102
7. Conciziunea discursului	107
V. Avocații	111
1. Preliminarii.....	111
2. Avocatura în trecutul României	111
3. Eminescu și avocatura	113
4. Femeile și avocatura	115
5. Avocatul în perioada comunistă	117
6. Caracteristici ale profesiei de avocat.....	121
7. Misiunea avocatului.....	122
8. Roba avocatului.....	126
9. Exigențe privind profesia de avocat	127
9.1. Calități și defecte.....	127
9.2. Corectitudinea avocatului	130
9.3. Scrisul și vorbitul.....	133
10. Avocații și politica	135
11. Răutăți și gânduri bune despre avocați	137
12. Glume pe seama maestrului Mateuț.....	140
13. Avocați în epigrame	141
14. Avocații și magistrații.....	143

VI. Politicienii	146
1. Precizări terminologice	146
2. Părerii despre politică și politicieni – istorie și actualitate.....	147
3. Din ideile lui Confucius despre guvernare	164
4. Importanța și responsabilitatea alegătorilor	166
5. Clasamente.....	175

Alexandru Țiclea

VORBIREA ȘI ARTA ORATORICĂ

MOTTO

*„Cărțile sunt o avere,
un testament al inteligenței umane.”*

**(Joseph Addison, 1672-1719,
scriitor și om politic englez)**

Alexandru Țiclea

**VORBIREA
ȘI
ARTA ORATORICĂ**

Universul Juridic

București

-2015-

Prezenta lucrare a fost întocmită sub imperiul maximei:

Sine ira et studio
(Fără ură și părtinire)

Argument

Prezenta lucrare a fost elaborată avându-se în vedere mai multe eseuri publicate în „Palatul de justiție”. Ea reprezintă, totodată, o expresie a preocupărilor autorului în calitatea sa de cadru didactic universitar și de avocat.

Vorbirea este, fără îndoială, caracteristica esențială a omului, care îl deosebește fundamental de alte viețuitoare. Aceasta, însă, cunoaște mai multe forme; cele mai multe dintre ele sunt primare, strict necesare comunicării în familie și societate, integrării în cotidian; altele sunt evolute, superioare, utilizate în unitățile de educație și cultură, în activitatea academică, în politică, în cadrul diverselor profesii, inclusiv în avocatură.

Întrucât în unele activități vorbirea este esențială – reprezintă un instrument de lucru – a apărut nevoia cultivării ei, perfecționării acesteia, tinzându-se la dobândirea unei arte specifice, distincte: *arta oratorică*.

În funcție de natura mesajelor transmise, vorbirea poate avea un rol pozitiv din punct de vedere social și uman, dar și unul negativ.

Vorbirea pozitivă este cea blândă, prietenoasă, amabilă, cea prin care se transmit idei, informații, cunoștințe interesante, valoroase, utile, necesare în diverse colectivități sau medii sociale.

Vorbirea poate avea un rol negativ când este agresivă, neprietenoasă, eminent critică, când este utilizată pentru amenințări, injurii, răutăți. În această categorie se înscrie și bârfa, adică difuzarea de informații defăimătoare, răutăcioase, inventate la adresa altor persoane, colportarea lor.

Vorbirea rafinată, elevată, cultă, studiată, cu respectarea anumitor reguli ale artei oratorice, poate îmbrăca *forma discursului*, adică a unui ansamblu organizat de idei, o înlănțuire logică de fraze referitoare la un anumit subiect. Desigur că este orator numai acela care și-a însușit, cel puțin la minimum, regulile artei oratorice, cel care urmărește prin discurs să convingă un auditoriu despre justetea susținerilor sale, să-l determine să acționeze într-un anumit sens. Este cazul, în special, al avocaților și oamenilor politici.

De aceea, structura lucrării de față privește: vorbirea cu manifestările ei, specificul artei oratorice, legătura sa indisolubilă cu retorica și elocvența, discursul, artizanii acestuia (avocații și oamenii politici). Ea are la bază, ideile, maximele, gândurile, reflecțiile unor mari personalități ale culturii și civilizației (filozofi, scriitori, poeți, avocați, oameni politici), precum și opiniile unor intelectuali ai zilelor noastre. Astfel se explică în această lucrare abundența de citate, versuri, epigrame.

1 martie 2015
Alexandru Țiclea

I

Introducere în problematica artei oratorice

1. Noțiunea de artă

Provenit din latinescul *ars*, termenul de artă are următoarele semnificații:

- „activitate a omului care are ca scop producerea unor valori estetice și care folosește mijloace de exprimare cu caracter specific”;

- „îndemânare deosebită într-o activitate, pricepere, măiestrie”;

- „îndeletnicire care cere multă îndemânare și anumite cunoștințe”¹.

O explicație a artei (în versuri) o întâlnim la scriitorul francez *Victor Hugo* (1802-1885):

„Arta e glorie și bucurie;
E flacăra ce arde-n vijelie,
Arta-i un cântec minunat ce place
Acelor ce-s îndrăgostiți de pace.
Arta-i gândirea omenească
Ce orice lanțuri poate să zdrobească”².

¹ *Dicționarul explicativ al limbii române* (DEX), Ed. Univers Enciclopedic Gold, București, 2009, p. 64.

² În *Cugetări și reflecții despre cultură și civilizație* (Antologie de E. Mihăilescu), Ed. Albatros, București, 1984, p. 190.

În concepția criticului literar *George Călinescu* (1899-1965), arta este:

- o oglindire a vieții;
- expresia umanității;
- mod superior de gândire și acțiune prin creația de obiecte specifice¹.

Dramaturgul *I.L. Caragiale* (1852-1912) considera că „principiul fundamental al artei în genere este intenția de a transmite o concepție prin mijloace convenționale de la om la om; încercarea de a realiza acea intenție reprezintă opera de artă”².

„Arta nu este un dar al naturii, nu o găsim de-a gata, ci este o lucrare, un efort... care întâmpină greutate și care necesită zbucium, pentru a combina după o serie de legi un număr de simboluri, care pot să fie cuvinte, culori, linii, pentru a ajunge la un mecanism cu principii de coeziune... Arta e frumosul și frumosul e artă” (*Mihai Ralea*, 1896-1964, academician și om politic)³.

„În artă și numai în artă” – scrie *Ion Slavici* (1848-1925) – „se pot prezenta lucrurile în desăvârșirea ființei lor, și cu cât întruparea dă mai mult iluziunea realității, cu atât mai încântătoare e”⁴.

Și poetul *Alexandru Vlahuță* (1858-1919) menționa că „Adevărata artă e aceea care are o valoare absolută, care face să bată toate inimile deodată – ce mare lucru e aceasta! – arta în care creatorul a condensat cea mai sinceră și intensă viață, cea mai mare putere emoțională, ca să fie pentru toți și pentru toate momentele vieții noastre”⁵.

¹ G. Călinescu, *Aforisme și reflecții* (ediție îngrijită de I.D. Pîrvulescu, Al. Stănciulescu-Bârda), Ed. Albatros, București, 1984, p. 9-10.

² *Cugetări și reflecții...*, p. 180.

³ *Ibidem*, p. 198-199.

⁴ *Ibidem*, p. 200.

⁵ *Ibidem*, p. 205.

Scopul artei este aproape divin – mărturisește scriitorul francez *Victor Hugo (1802-1885)* – „a învia dacă este vorba de istorie, a vedea dacă este vorba de poezie”¹.

Probabil unii urăsc arta. Dar, astfel, s-a făcut un pas: deja au recunoscut-o (*Stanislaw Ferzy Lec*, poet polonez, 1909-1960)².

„Doar datorită artei și numai ei, cei care ne-au părăsit, plecând de pe lumea aceasta, rămân contemporanii noștri” (*Vladyslaw Loranc*)³.

Ars longa vita brevis, adică, *viața e scurtă, arta rezistă în timp* (*Hipocrate*, 460-370 î.Hr., medic grec, supranumit „părintele medicinei”).

Așadar, cuvântul *artă* desemnează atât o activitate a omului menită să creeze anumite bunuri, valori, opere, cât și o îndemânare deosebită în acest sens, o măiestrie în actul de creație. Artă se poate manifesta în orice produs material (construcții, sculpturi, picturi etc.) sau spiritual (scrieri de toate genurile, romane, poezii, lucrări științifice, compoziții muzicale etc., inclusiv discursuri și rostirea lor).

2. Oratoria – arta de a vorbi

2.1. Terminologie

Termenul de *oratorie* (din lat. *oratoria*) semnifică:

- „arta de a compune și rosti discursuri;
- arta de a vorbi convingător și frumos în public”⁴.

¹ *Ibidem*, p. 190.

² În *Gânduri nemuritoare. Proverbe și cugetări poloneze* (ediție îngrijită și prefațată de N. Mareș), Ed. Albatros, București, 1986, p. 9.

³ *Ibidem*, p. 10.

⁴ DEX, p. 747.